Література

1. Новий економічний курс України. Стратегія іноваційного розвитку. Київ. 2018. За науковою редакцією д.е.н. Т.Є. Унковської.
2. Офіційні дані НБУ. URL: https://www.bank.gov.ua/control/uk/index
3. Єфименко Т. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки / ДННУ "Академія фінансового управління". Київ, 2016. 496 с.
4. Офіційні дані ВРУ. URL: https://www.rada.gov.ua
5. «Основні засади грошово-кредитної політики на 2020 рік та середньострокову перспективу» URL: https://bank.gov.ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2020-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu

УДК 336.63

Дробязко А.О., к.е.н.
Любіч О.О., д.е.н., професор
ДННУ «Академія фінансового управління»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ

1. У 2020 р. світова економічна система, з Україною включно, стикнулася з новим видом кризи, яка малодосліджена економічною наукою. Слід зазначити, що поточна криза є екзогенною для економіки, а не традиційною циклічною. У минулому році світова економіка стала «заручницею» медицини та залежить від темпів подолання світової пандемії фармакологічною наукою і виробництва препаратів. Відновлення економіки пов'язане із синхронними темпами вакцинації у країнах всього світу, але треба брати до уваги, що не існує запобіжників щодо повторення подібної кризи в найближчому майбутньому з новим штамом, подібним до COVID-19, або новою інфекцією. Поточна криза надала новий поштовх розвитку цифрових технологій, засобів зв'язку, виробничих відносин [1].

2. Попередні економічні кризи, що привносилися в Україну в 1998, 2008–2009 та 2014–2015 рр. посилювалися дестабілізацією у банківському секторі й надавали додатковий поштовх девальваційно-інфляційній петлі, яка позначалася на темпах зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) та спричиняла падіння рівня життя громадян, що у світовій статистичній практиці вимірюється показником ВВП за паритетом купівельної спроможності. За результатами 2020 р. банківська система України, ядром якої є чотири найбільші банки за участю держави в капіталі, виявилася стабілізуючим фактором в умовах економічної кризи. Поточна криза, привнесена в економіку COVID-19, гальмує виконання програм розвитку за участю держави у капіталі, але завдяки реформам банківського сектору 2014–2017 рр. банки в умовах кризи показують

стабільну роботу й забезпечують стабільний грошовий обіг в країні. Вітчизняна банківська система у 2020–2021 рр. витримала удар пандемічної світової фінансової кризи [1].

3. Аналіз макроекономічних тенденцій 2021 р. дає підстави сподіватися, що Україна, попри економічну кризу, пов'язану з COVID-19, проблемні питання, які виникли у взаємовідносинах з МВФ, у змозі обслужити свої поточні зовнішні зобов'язання та пройти ці випробування з мінімальними макроекономічними втратами. Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2020 р. зафіксовано найнижчу інфляцію за останніх п'ять років. Таргет інфляції на 2020–2022 ріки за Основними засадами кредитно-грошової політики на 2021 р. і середньострокову перспективу [3] та Меморандумом Уряду України з Міжнародним валютним фондом зафіксовано на рівні 5 % з коливанням +/-1 % [4]. Національний банк України послідовно проводить політику плаваючого обмінного курсу та гнучкого курсоутворення, вважаючи, що основним інструментом управління стабільністю грошового ринку є управління обліковою ставкою. Незважаючи на реакцію внутрішніх цін на підвищення цін на продовольство на міжнародних ринках у 2021 р., прогнозується відносна стабільність цін у поточному році, яка ґрунтується на очікуваному врожаї зернових і підтримці. На 01.01.2021 міжнародні резерви України становили 29,1 млрд дол. США (в еквіваленті), що відповідає прийнятим міжнародним вимогам тримісячного покриття імпорту, і хоча відбулося їх зменшення у першому кварталі, вони залишаються на достатньому рівні.

4. Головними поточними проблемами банківського сектору в Україні є низькі темпи кредитування економіки та висока частка негативно класифікованих активів в балансах банків, насамперед за участю держави в капіталі. За таких умов наша країна стала на слизький шлях фіскального витіснення. Таке визначення дав Голова Національного банку Кирило Шевченко нинішній ситуації, коли межа портфеля облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) у банківській системі до настання ефекту фіскального витіснення у 35% депозитів порушена. Сьогодні ця межа вже перевищена і сягає майже 40 % депозитів банківської системи. Незважаючи на те, що в НБУ наполягають, що, як і раніше, уникатимуть фінансування дефіциту бюджету емісійними коштами НБУ і нагадують про ст. 54 Закону України «Про Національний банк України»: «Національний банк не фінансує дефіцит державного бюджету». Але експерти наголошують, що ОВДП у такій схемі руху коштів якраз і є непрямим фінансуванням дефіциту бюджету через операції з банками за участю держави у капіталі. За минулий рік портфель ОВДП у власності банків зріс із 334,3 млрд до 514,5 млрд грн. Майже 75 % цієї суми перебуває на балансах державних банків [5]. У першому кварталі 2021 р. сума збільшився до 518,2 млрд грн. Постає питання, чи є якась розумна

межа цьому зростанню або необхідність встановлення нормативу такі межі. І чи взагалі є потреба в такому обмеженні або такий ліміт недоцільний, якщо розглядати відповідні дії НБУ і банківського сектору як національний варіант політики «кількісного пом'якшення», притаманний монетарній політиці країн, у яких національна валюта є міжнародною резервною? Раніше в НБУ наголошували, що для України максимальний показник фінансування внутрішнього державного боргу банківською системою становить 35 % депозитної бази. Його перевищення призводить до ефекту витіснення приватних інвестицій [6].

5. Водночас у першому кварталі 2021 р. в НБУ почали говорити про зменшення попиту на ОВДП з боку нерезидентів через загрозу ескалації на східних кордонах нашої країни. Так, до загрозливих новин нерезиденти досить активно скуповували ОВДП, навіть попри тимчасову затримку перегляду програми з МВФ. Нині ж попит на українські ОВДП знизився, а збільшився попит на іноземну валюту. Чи можливо таке, що негативні тенденції стануть свого роду балансуючим чинником і врятують українську фінансову систему від фіскального витіснення? Але збільшення попиту на валютні кошти може негативно позначитися на коливаннях обмінного курсу гривні. Поточна середньозважена дохідність цінних паперів (у гривні – 11,2% річних, у доларах США – 3,8, у євро – 2,5 % річних) поки що утримує нерезидентів від виходу з ринку. Чи вдасться утримувати дохідність ОВДП надалі за підвищення облікової ставки НБУ до 7,5 % – є поточне нагальне питання.

Література

1. Дробязко А. О., Любіч О. О. Корпоративна заборгованість реального сектору перед банківською системою в Україні: шляхи подолання. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 2. С. 35–62. DOI: https://doi.org/10.33763/npndfi2020.02.035.

2. Дробязко А. О. Асиметричний вплив грошових потоків між реальним і банківським секторами на монетарне регулювання в контексті національної безпеки. *Фінанси України*. 2020. № 11. С. 56–75. DOI: https://doi.org/10.33763/finukr2020.11.056.

3. Основні засади кредитно-грошової політики на 2020 рік та середньострокову перспективу : схв. рішенням Ради НБУ від 10.09.2019 № 37-рд. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr041500-20#Text

4. Лист про Меморандум про економічну та фінансову політику між Україною та МВФ від 02.06.2020. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2002_06_2020(1).pdf.

5. Дробязко А. О., Любіч О. О. Компаративний аналіз кредитного забезпечення потреб галузей економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 2 (60). С. 143–157. DOI: 10.12958/1817-3772-2020-2(60)-143-157.

6. Дробязко А. О., Олійник Д. І. Поведінкова реакція домогосподарств на монетарну політику в контексті національної безпеки

України. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 18–33. DOI: https://doi.org/10.33763/npndfi2020.04.018.

UDC 336.1:338.1

Iefymenko T. I., Dr. Sc., professor,
Academician of the NAS of Ukraine
SESE "The Academy of Financial Management"

IMPLEMENTING THE BEST PRACTICES OF NATIONAL ECONOMIES' SUSTAINABLE GROWTH FISCAL REGULATION

The global financial downturn at the end of this century's first decade and the events of the ongoing COVID-19 pandemic gave start to a profound rethinking of the role of fiscal policy. The anti-crisis fiscal measures implemented in most countries of the world since the beginning of the corona turmoil have mitigated the negative effects of the pandemic on public health and economic dynamics. In such circumstances, leading experts of international organizations state that fiscal policy should be flexible enough to respond to new needs for protection of people; to change depending on the stage of the epidemic evolution; to maintain aggregate demand; to ensure the sustainability of public debt; as well as to promote structural change in the field of constructing sustainable, inclusive and environmentally friendly economy [1]. Taking into account the existing areas of vulnerability to the impact of stagnation factors caused by debt processes, the state should create an effective system of debt security monitoring, which will create a basis for sound government decisions.

In compliance with the conditions and criteria of prudent management of public finances, monetary system will become a vital component of implementing the stabilization potential of fiscal policy, effective use of budgetary mechanisms during the crisis and post-crisis period, together with macro-financial stability of the country in the long-term perspective [2; 3]. Governments that have exhausted their fiscal space and encounter severe restrictions on loan financing will inevitably be forced to reduce budget deficits in the future. Such policy will allow to avoid debt complications and increase interest rates in the market, which would be a brake on economic recovery. And countries that still have some fiscal space and have suffered significant losses from the current crisis, being in the process of fighting the epidemic and economic downturn, will be able to continue to increase public debt while gradually reducing the budget deficit. In the medium term, however, these countries will be forced to balance the goals of pro-active fiscal policy and maintaining the debt sustainability of public finances.

The continuous fiscal policy is also expected in the future in order to protect people who do not have the means to live and to intensify the processes of economic recovery. An unexpected decline in world economy in 2020, as